

Strategi med fokus på förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Gäller 2017-2021

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för Prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Kommunstyrelsens utskott för näringsliv och tillväxt, den 12 september 2017, § 56.

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kommunstyrelsens utskott för näringsliv och tillväxt

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Samordnare för det drogförebyggande arbetet

Innehåll

Sammanfattning	4
Vad menas med förebyggande ANDT-arbete?	5
Preventiva insatser	6
Centrala begrepp	7
Nationella mål	7
Regionala mål	8
Strategisk inriktning för Örebro kommun	8
En sammanhållen vårdkedja	9
Öppna ingångar och öppna intag	9
Uppsökande arbete	10
Barn och ungdomar, unga vuxna och anhöriga ska särskilt prioriteras	10
Skolans roll inom det förebyggande arbetet ska stärkas	10
Det ska finnas ett nära samarbete med andra aktörer inom ANDT-området	10
Källor	11
Vad menas med förebyggande ANDT-arbete?	12
http://www.can.se/fakta/fragor-och-svar/allmant/#Hur-arbetar-man-i-Sverige-for-att-minska-missbruket	12
Bilagor	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Sammanfattning

Alkohol, narkotika, dopning och tobak leder till stora skadeverkningar. Därför har kommunen ett stort ansvar att utveckla och bedriva ett aktivt drogförebyggande arbete. Målet för Örebro kommun är att minska konsumtionen av alla droger och därmed också dess medicinska och sociala skadeverkningar. Ingen användning av droger bland barn och ungdomar under 18 år ska accepteras. För vuxna är målet att minska allt tobaksbruk och bruk av alkohol. För narkotika och dopning gäller nolltolerans och målet är ett narkotikafritt Örebro. Det drogförebyggande arbetet vänder sig till alla i Örebro kommun. Stöd till barn, ungdomar, unga vuxna och deras anhöriga är särskilt prioriterat. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak utför grunden för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

Strategin utgår från de nationella målen för folkhälsan. De övergripande målen i Örebro kommun baseras på det nationellt antagna målet om drogförebyggande arbete, det vill säga minskad konsumtion av alkohol och tobak, och ett samhälle fritt från narkotika och dopning. Strategin kallas härnäst ANDT-strategin. ANDT står för alkohol, narkotika, dopning och tobak.

De långsiktiga målen i strategin för ANDT-förebyggande arbetet i Örebro kommun följer de nationella, regionala och lokala målen för ANDT-arbetet. Det övergripande målet med den lokala ANDT-strategin är att förbättra och öka jämlikheten i hälsa med utgångspunkt i den nationella ANDT-politiken. Fokus ligger på det förebyggande arbetet, men innefattar även vård och stöd till personer med missbruk eller beroende. Ett välfungerande lättillgängligt stöd är till nytta för den enskilda individen, men även för närstående, barn och samhället i stort.

Denna strategi vänder sig till dem som ska leda aktörerna och är framtagen för att tydliggöra vad de kommunala verksamheterna i Örebro kommun ska göra för att förebygga användning av alkohol, narkotika, dopning och tobak. Arbetet förutsätter en stor samverkan med övriga aktörer som är viktiga i det förebyggande arbetet, till exempel Region Örebro län, Polismyndigheten, kriminalvården, föreningar, organisationer, Länsstyrelsen, näringslivet och Örebro universitet. För att skapa ett väl fungerande förebyggande arbete krävs uthållighet och långsiktighet. Arbetet bör byggas utifrån en lokal lägesbild kombinerad med nationell och internationell kunskap.

Vad menas med förebyggande ANDT-arbete?

En stor del av arbetet för att minska problem på det här området bedrivs på regional och lokal nivå. När det gäller olika former av insatser är de preventiva (förebyggande) insatserna av största betydelse. Syftet med prevention är att förebygga, eller begränsa problem, genom att reducera orsakerna bakom problemen. Därför gäller det att veta vilka orsaker eller faktorer som ger upphov till problem. Sådana faktorer kallas riskfaktorer respektive skyddsfaktorer och de kan vara av olika slag. Exempel på sådana faktorer är attityder, förmågor, föreställningar, beteenden eller situationer. Riskfaktorer ökar sannolikheten att ett problembeteende ska förekomma och skyddsfaktorer minskar denna sannolikhet. Risk- och skyddsfaktorer påverkar sannolikheten för problembeteenden. Men de garanterar inte en minskning eller ökning av risken för att en person ska få något problem.

De olika nivåerna av risk- och skyddsfaktorer kan delas in i individuella faktorer, sociala nätverksfaktorer samt samhällsaktörer. Till de individuella hör biologiska och psykologiska faktorer som genetik, tidiga utagerande beteenden och tilltro till den egna förmågan att lösa problem. Till de sociala nätverksfaktorerna hör förhållanden i den närmaste omgivningen. Hit hör familjestruktur, föräldrars förmåga att fostra sina barn, tillgång till alkohol i hemmet, kamratrelationer, skolmiljö, tillgång till socialt utvecklade fritidsaktiviteter etc. Samhällsfaktorerna är sådant som lagar och regler som styr till exempel tillgängligheten till alkohol, öppettider, åldersgränser, promillegränser i trafiken m.m. Hit hör också kontroll- och tillsynsinsatser som ser till att dessa lagar och regler upprätthålls. Även försök att på samhällsnivå påverka normer och attityder till alkohol och narkotika hör till denna kategori (se Andreasson, 2002). Enstaka riskfaktorer innebär sällan någon påtagligt ökad risk (t.ex. Stattin, m.fl. 1997), därför försöker många preventionsprogram påverka flera risk- och skyddsfaktorer.

Både strategier för att stärka skyddsfaktorer och strategier för att undanröja riskfaktorer behövs. Det innebär både hälsofrämjande insatser och förebyggande insatser. Inom ANDT-området har fokus mest legat på prevention, alltså på att utveckla metoder och insatser som undanröjer eller begränsar påverkan av olika riskfaktorer. Den sannolika förklaringen till detta är att skyddsfaktorer är mer allmänna och många gånger svårare att tydligt peka ut, medan riskfaktorer är mer påtagliga, t.ex. låga priser och stor tillgång på cigaretter, mobbning i skolan, barn i missbrukarmiljöer etc.

Preventiva insatser

Det finns många olika preventionsbegrepp inom ANDT-området. Det nästan alla begrepp har gemensamt är att man talar om antingen

1. allmänna insatser riktade till alla (universell nivå)
2. insatser riktade till grupper med ökad utsatthet eller ökad risk för uppkomst av olika problem (selektiv nivå)
3. insatser riktade till grupper eller individer med redan uppkomna problembeteenden (indikerad nivå).

Insatser på universell nivå (även kallad primärprevention) riktar sig till alla, t.ex. alla barn eller vuxna. Ett exempel är att introducera ett anti-mobbningsprogram på en skola, eller en hög alkoholbeskattning som påverkar alla som köper och dricker alkohol.

Selektiva insatser (även kallade sekundärpreventiva) riktar sig till vissa barn eller vuxna som befinner sig i riskzonen att utveckla problem.

Indikerade insatser går ut på att hjälpa personer som redan har problem. Ett exempel på en sådan insats är ett program som riktar sig till ungdomar som börjat med brottslig verksamhet, ett annat är att erbjuda alkoholberoende patienter behandling.

Insatser i skolmiljö

Många av de insatser som riktats till barn och unga har skett i skolmiljöer. Den typen av insatser är inriktad på efterfrågan, dvs. på de faktorer som hos individer och grupper ger ett ökat skydd mot olika riskfaktorer som tobaksrökning eller tidig alkoholdebut. De förebyggande insatserna har ofta inriktats på information och undervisning, ofta inom ramen för olika skolbaserade preventionsprogram. Betoningen ligger på att påverka individuella eller sociala riskfaktorer. Även opinionsbildning och kampanjer av olika slag hör till grupper av insatser som riktar sig mot efterfrågan.

Insatser mot tillgänglighet och utbud

Rent generellt kan man säga insatser mot efterfrågan ger svagare effekter på befolkningen än insatser på utbuds- eller tillgänglighetssidan. Insatser inom den senare är mycket utbredd i Sverige och utgör en grundpelare i den svenska alkohol-, narkotika- och tobakspolitiken. Här har fokus legat på att begränsa tillgången genom exempelvis begränsade öppettider på Systembolaget, höga alkohol- och tobaksskatter, relativt sett höga åldersgränser och genom tullens och polisens insatser. Det finns idag starkt vetenskapligt stöd för effekter av denna typ av insatser.

Centrala begrepp

ANDT avser alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Droger syftar i detta dokument på alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Narkotika avser cannabis, opiater, centralstimulerande medel, hallucinogener, icke medicinsk användning av läkemedel och nya psykoaktiva droger (NSP). Ett narkotikaklassat preparat är enligt narkotikastrafflagen förbjudet att tillverka, transportera, överlåta, konsumera eller ens inneha för annat än medicinskt och vetenskapligt bruk.

Dopning avser icke medicinsk användning av hormonpreparat och andra droger i syfte att höja sin prestationsförmåga. I Sverige används begreppen doping som går tillbaka till idrottsrörelsen och dopning utifrån en rättslig kontext.

Barn och ungdomar är personer under 18 år.

Unga vuxna är personer mellan 18-25 år.

Vuxna är personer över 18 år.

Föräldrar avser alla vårdnadshavare.

Nationella mål

Att begränsa tobaksbruket och alkoholskadorna, samt att arbeta för ett narkotika- och dopningsfritt samhälle har länge varit viktiga mål för folkhälsoarbetet i Sverige.

I skrivelsen ”En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken” redogör regeringen för en förnyad, men fortsatt samlad, strategi för ANDT-politiken för perioden 2016–2020. Regeringen tar nya steg för att öka engagemanget och aktiviteten inom området och för att bidra till regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Strategin bygger vidare på den tidigare strategin för åren 2011–2015 genom att ta tillvara de erfarenheter och den kunskap som kommit fram under den perioden. För att främja långsiktighet och kontinuitet anser regeringen att det övergripande nationella målet för alkohol-, narkotika- dopnings- och tobakspolitiken ska vara detsamma som tidigare.

Nationella mål:

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Regionala mål

Utöver nationella och lokala strategier finns ett antal styrdokument och samverkansavtal som påverkar, eller som kan inspirera, nämndernas aktiviteter. Dessa är följande:

De viktigaste delarna som berör ANDT området finns med som bilaga. För dess fullständiga innehåll hänvisas till respektive dokument.

Folkhälsoplan med folkhälsopolitiska mål

Folkhälsoplanen är ett styrdokument men vill även ge en struktur för länets folkhälsoarbete.

Regionalt program för social välfärd

Programmet ska vara vägledande för regionförbundets arbete och till stöd för regionförbundets medlemmar. Programmet anger ett antal målbilder som ska prioriteras.

Regional strategi för ANDT-arbetet i Örebro län 2017-2021

Innehållet utgör en gemensam plattform för ANDT-arbetet i Örebro län och underlättar gemensamt agerande. Strategin ska även utgöra ett stöd för det lokala ANDT-arbetet, till största delen utförs det praktiska ANDT-förebyggande arbetet i kommunerna.

Strategisk inriktning för Örebro kommun

De nationella målen ska primärt vara utgångspunkt för kommunens förebyggande ANDT-arbete.

Allt förebyggande arbetet ska genomsyras av:

- Barnperspektivet där barnens rättigheter och möjligheter, utifrån FN:s barnkonvention, sätts i centrum.
- Allt förebyggande arbete ska genomsyras av genusperspektivet, för att ge alla oavsett kön lika möjligheter.
- Att analyser av flickor och pojkar, kvinnor och mäns olika situation och villkor ska ingå vid planering av insatser samt att konsekvenser av dessa beslut analyseras ur ett genusperspektiv.
- Mångfaldsperspektivet, där individer med olika förutsättningar och bakgrund tillmäts samma betydelse.
- HBTQ perspektivet skall vara inkluderat och integrerat i det ordinarie förebyggande arbetet.

Det drogförebyggande arbetet ska baseras på:

- Att stärka det redan friska
- Att eliminera/minska risker
- Att identifiera riskgrupper och rikta särskilda insatser till dem
- Att samverka och bygga nätverk
- Vetenskap och annan beprövad kunskap.

En sammanhållen vårdkedja

Det ska finnas ett utvecklat samarbete mellan socialtjänstens klienter och dess olika vårdgivare, men även ett utvecklat samarbete inom kommunens egna resurser med klienten i fokus. En vårdkedja förutsätter ett gott samarbete mellan de olika aktörerna i missbruksvården för en långsiktig planering och samsyn, så att insatserna stärker varandra. En sammanhållen insats kräver samordnade insatser inom flera områden som behandling, försörjning och bostad. Det är viktigt att vårdkedjan håller hela vägen från start till mål. Ansvarsfördelningen av insatserna ska vara tydlig.

Öppna ingångar och öppna intag

Det ska vara lätt att komma i kontakt med kommunens förebyggande och behandlande insatser. Det ska också vara lätt att få till stånd en behandlingskontakt oavsett om det gäller öppenvård eller mer intensiv behandling. Inga beslut av någon annan ska krävas för att den som söker ska få hjälp.

Uppsökande arbete

Det uppsökande arbetet som innefattar barn, ungdomar och vuxna ska utökas och utvecklas. Det förebyggande arbetet med tidiga insatser ska sträva efter att ha fokus på sociala skyddsfaktorer.

Barn och ungdomar, unga vuxna och anhöriga ska särskilt prioriteras

En av samhällets viktigaste uppgifter är att ge varje barn som föds goda förutsättningar för att få en bra uppväxt och att få utveckla de förmågor som krävs för att leva ett gott liv. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak är grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbetet.

Det är värdefullt att förebygga bruk och missbruk tidigt, eftersom riskfylld konsumtion som inleds i unga år tenderar att fortsätta resten av livet. Unga vuxna med riskbruk eller beroende är en grupp som är svår att nå och svår att behandla. Där behöver vi utveckla vårt förebyggande och uppsökande arbete. Extra uppmärksamhet bör riktas mot gruppen ensamkommande barn. Då dessa barn och ungdomar inte har sina föräldrar med sig har samhället ett extra ansvar för stöd och omsorg. Anhöriga är en mycket viktig resurs i allt förebyggande arbetet. Det är också en grupp som ska erbjudas anhörigstöd.

Skolans roll inom det förebyggande arbetet ska stärkas

Alla kommunala och fristående skolor ska delta i det förebyggande ANDT-arbetet. Skolor ska medvetet arbeta för att stärka frisk- och skyddsfaktorer som skolframgång och skoltrivsel för att minska riskerna för att eleverna hamnar i ett eventuellt framtida missbruk. Det är viktigt att verka för en tobaksfri skoltid samt skapa en dialog mellan skola och vårdnadshavare. När det gäller skolans arbete med alkohol, narkotika, dopning och tobak kan elevhälsans personal medverka på olika sätt. Elevhälsan spelar en viktig roll för att förebygga och upptäcka missbruk hos elever.

Det ska finnas ett nära samarbete med andra aktörer inom ANDT-området

Samarbetet med polisen ska ske inom ramen för det gemensamma samverkansavtalet. Samverkan och samarbete med andra myndigheter är viktigt. Föreningslivet och idéburna organisationer har en lång tradition och kunskap om att arbeta förebyggande och förhindrande. Deras engagemang och kunnande är en stor och viktig resurs. Det är av mycket viktigt att den samverkan som finns

idag med polis, myndigheter, föreningsliv och idéburna organisationer fortsätter och utvecklas vidare.

Källor

Mål för folkhälsan.

För att förbättra folkhälsan och minska skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i befolkningen lämnar regeringen i denna proposition förslag till ett övergripande nationellt folkhälsomål som involverar ett stort antal politikområden i folkhälsoarbetet.

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2002/12/prop.-20020335/>

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

I skrivelsen En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken redogör regeringen för en förnyad men fortsatt samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken) för perioden 2016-2020.

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/skrivelse/2016/02/skr.20151686/>

Strategi för ANDT. Örebro län 2017-2021

Länsstyrelsens uppdrag är att verka för att de nationella politiska målen för samhällets insatser mot alkohol, narkotika, dopning och tobak förverkligas regionalt och lokalt. De nationella målen har beslutats av riksdagen och regeringen. I uppdraget ingår att samordna länets arbete och fånga upp lokala och regionala behov av stöd och förmedla dessa till regional och nationell nivå. Länsstyrelsens uppdrag kompletteras varje år genom utfärdade styrdokument från regeringen. Länsstyrelsen erbjuder regelbundet utbildning, fortbildning och stöd till kommuner och andra samarbetspartners i det förebyggande arbetet. Länsstyrelsen är sammankallande i ett flertal olika nätverk. Länsstyrelsen utför regelbundet tillsyn inom alkohol- och tobaksområdet där länets kommuner får ett besök inom en tvåårsperiod. Länsstyrelsen har även uppdrag inom områden som har kopplingar till ANDT-arbetet som föräldraskapsstöd, mäns våld mot kvinnor, jämställdhet och integration. Från 2017 har Länsstyrelsen ett regeringsuppdrag inom det brottsförebyggande området.

<http://www.lansstyrelsen.se/Orebro/SiteCollectionDocuments/Sv/manni-ska-och-samhalle/folkhalsa/andt-strategi-orebro-lan-2017-2021.pdf>

Vad menas med förebyggande ANDT-arbete?

Informationen är hämtat från Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. De har till uppgift att sprida information om alkohol och andra droger. Det görs genom att publicera nationella rapporter och undersökningar, genom deras webbplatser för olika målgrupper, deras tidskrift Alkohol & Narkotika, kurser, konferenser och bibliotek.

<http://www.can.se/fakta/fragor-och-svar/allmant/#Hur-arbetar-man-i-Sverige-for-att-minska-missbruket>

Vägledning för skolhälsa.

Socialstyrelsen och Skolverket ger ut en gemensam vägledning för att stärka elevhälsans arbete och för att bidra till utveckling av en likvärdig elevhälsa i hela landet.

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20394/2016-11-4.pdf>

Folkhälsoplan med folkhälsopolitiska mål.

För att uppnå folkhälsomålen för länet är samverkan en grundläggande förutsättning Kommunerna, Örebro läns landsting och Länsstyrelsen i Örebro län har ett tydligt uttalat ansvar i folkhälsoarbetet, men även en rad andra myndigheter och organisationer har inom sitt verksamhetsområde ansvar som berör ett eller flera av folkhälsans målområden.

https://www.regionorebrolan.se/PageFiles/1196607/Folkh%C3%A4lsoplan2012_2015_trycktversion_1%C3%A5guppl%C3%B6st_hela.pdf?epslanguage=sv

Social välfärd. Regionalt program för social välfärd.

Programmet ska bidra till regional utveckling av den sociala välfärden och förtydliga regionförbundets uppdrag inom området. Det regionala sociala välfärdsprogrammet ska komplettera den regionala utvecklingsstrategin och kopplas ihop med andra nationella, regionala och lokala strategier och handlingsplaner som finns inom det sociala välfärdsområdet.

https://www.regionorebrolan.se/files-sv/%C3%96rebro%20l%C3%A4ns%20landsting/regional%20utveckling/rapporter%20och%20publikationer/v%C3%A4rf%C3%A4rd%20och%20folk%C3%A4lsa/handlingsplan_social_v%C3%A4rf%C3%A4rd_2012_2015.pdf

Bilaga 1

Sammanställning av strategier på regional nivå

Regionala mål

Strategi för alkohol-, narkotika-,doping- och tobaksarbetet (ANDT) Örebro län 2017-2021

- Den regionala ANDT- strategin bygger på kunskap om hur ett effektivt, långsiktigt och kunskapsbaserat arbete bör utformas. Innehållet utgör en gemensam plattform för ANDT- arbetet Örebro län och underlättar gemensamt agerande. Strategin är också ett stöd för det lokala ANDT-arbetet.
- Strategin är tänkt som ett inspirations- och vägledningsdokument för övriga aktörer i länet.

Social välfärd - Regionalt program för social välfärd

Ett liv fritt från missbruk och beroende.

I Örebroregionen har alla människor rätt till stöd för att kunna leva ett liv utan missbruk och beroende.

- Andelen personer med risk och missbruksproblem minskar.
- Riskbruk upptäcks tidigt för att individens utveckling av missbruk och beroende ska förhindras.
- Individer med missbruks eller beroendeproblem och deras anhöriga erbjuds effektiv vård och ett gott stöd.
- Individer som har blivit drogfria erbjuds ett utvecklat stöd för att klara av ett liv som nykter eller drogfri. (*Social välfärd. Regionalt program för social välfärd sid 10*).

Folkhälsoplan med folkhälsopolitiska mål 2012-2017

Målområde 11.

- Arbetet med prevention, tidig upptäckt och stödinsatser inom området alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel ska intensifieras.
- Det ofödda barnet, barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning och tobak.
- Antalet unga som debuterar tidigt med alkohol och/eller tobak ska minska.
- Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak och spel ska minska.
- Ingen ska ofrivilligt utsättas för tobaksrök.

- Risker för spelmissbruk ska uppmärksammas och aktivt motverkas. (*Folkhälsoplan med folkhälsopolitiska mål.2012-2017. Sid 45*) I folkhälsoplanen finns bestämningsfaktorer och indikatorer utifrån målen. (indikatorplan)

Källor

Mål för folkhälsa, prop 2002/03;35

(<http://www.regeringen.se/49bbe3/contentassets/04207325e75943408c69a55643ea1d3e/mal-for-folkhalsan>)

En samlad strategi för alkohol, narkotika, dopnings och tobakspolitiken 2016-2020

(http://www.regeringen.se/491aa1/contentassets/0cb3c9b3b28b49678a7205a3672b3e85/en-samlad-strategi-for-alkohol--narkotika--dopnings--och-tobakspolitiken-20162020-skr.-2015_16-86.pdf)

Strategi för ANDT Örebro län 2017

(<http://www.lansstyrelsen.se/Orebro/Sv/manniska-och-samhalle/folkhalsa/Documents/andt-strategi-orebro-lan-2017-2021.pdf>)

Social välfärd - Regionalt program för social välfärd

(https://www.regionorebrolan.se/Files-sv/%C3%96rebro%20%C3%A4ns%20landsting/Regional%20utveckling/Rapporter%20och%20publikationer/V%C3%A4rd%20och%20folk%C3%A4lsa/Handlingsplan_Social_v%C3%A4rd_2012_2015.pdf)

Folkhälsoplan med folkhälsopolitiska mål

(https://www.regionorebrolan.se/PageFiles/1196607/Folkh%C3%A4lsoplan2012_2015_tryckversion_1%C3%A5gupp1%C3%B6st_hela.pdf?epslanguage=sv)